

USKONTO osana suomalaisen ihmisen arkea ei tahdo päästä esiin mediassa. Kun pastori Kai Sadinmaa syyskuussa protestoi Helsingin Bulevardilla jalkapuuissa istumalla homoparien vihkimisestä tehtyä kantelua vastaan, kirkko ylsi räväköihin uutiskuviin.

Luterilaisuus on Suomen arvopohja ja sen voisi reilusti tunnustaa. Satavuotias tasavaltamme on vapaa ja suvaitsevainen. Miksi uskonto osana normaalia elämää on melkein pä tabu? kysyy dosentti Niko Huttunen.

Suomi, älä pelkää uskontoa

VIERAILIJA

Niko Huttunen

palaute@lannenmedia.fi

”Suomalaiset ja suomalaisen yhteiskunta on – monien tutkijoiden mielestä – läpeensä luterilainen maa. Reformaation vaikutukset näkyvät taustatekijöinä monissa arkielämän ilmiöissä, siinä, miten ymmärrämme työn merkityksen, sosiaalipolitiikassa, yhteisöllisyydessä, koulutuksessa, sivistyksessä.”

Näin puhui tasavallan presidentti Sauli Niinistö reformaation merkkivuoden pääjuhlassa marraskuun alussa. Mitä tilanteesta seuraa valtion uskontopolitiikalle?

Väitän, että 2000-luvulla vahvistunut ajatus julkisen vallan uskonnoneutraalista luonteesta osoittautuu epärealistiseksi.

USKONTO ON kokonainen elämämuoto, jonka useimmiten huomaa vain vieraassa kulttuurissa. Viime vuosina eri alojen tutkijat ovat kiinnittäneet huomiota sii-

hen, miten pohjoismaiset yhteiskunnat ammentavat perusarvonsa luterilaisuudesta. Yksi toimija on ollut Protestant Roots of Finnish National Identities -tutkijaverkosto, jonka monialaisen työn tulos ilmestyy ensi vuonna.

Klassikkoteoksessaan *After Virtue* (suom. *Hyveiden jäljillä*, 2004) yhdysvaltalaisfilosofi Alasdair MacIntyre päätteli, että arvot ovat riippuvaisia kunkin yhteisön historiallisesta taustasta. Jos yhteistä pohjaa ei tunnusteta, argumentaation perusteet eivät ole yhteismaillisia.

Tällöin arvokeskustelusta tulee kaoottista kilpahuutelua. Yhteiselle pohjalle rakentamisen tarkoitus ei ole pysäyttää kehitystä vaan tehdä arvokeskustelusta mielekästä ja osapuolille ymmärrettävää.

Luterilaisuus on muokannut suomalaista perinnettä satoja vuosia. Pelkästään suomen kirjakieli kehittyi 1800-luvulle asti lähes yksinomaan luterilaisen kirkon tuottaman uskonnollisen kirjallisuuden, erityisesti raamatunkäännösten kautta. Kieli tuottaa myös ajattelua.

Esimerkiksi sotilasvala annetaan ”kaikkivaltiaan ja kaikkitie-

tävän Jumalan edessä”, kun taas vakuutus tapahtuu ”kunniani ja omantuntoni kautta”.

Muuten niiden teksti on yhtenevä ja ilmentää luterilaista esivaltateologiaa, joka on suomalaisen yhteiskuntanäkemyksen pohjajuonne. Raamattu-peräinen omantunto-käsite esiintyy vain vakuutuksessa. Sotilasvakuutus on vain näennäisen uskonnoneutraali.

Onko suvaitseva luterilaisuus se tie, jota myöten yhteiskuntaa tulee kehittää?

Uskonnon kohtaaminen ja sen tunteminen ei ole uskovaiseksi pakottamista.

EI TARVITSE MITÄÄN erityistä vakaumusta tai katsomusta ymmärtääkseen, että suomalainen kulttuuri on syväluterilaista. Se on tutkimuksen toteama tosiasia. Jos yhteiskuntaetiikan luterilaisuus tunnustetaan, valtion us-

kontosuhde tulee uudella tavalla arvioitavaksi.

Koska etiikka on kiinni taustaoletuksissaan, uskonnoneutraalius johtaa pohjoismaisen yhteiskuntaetiikan rapautumiseen. Silti valtiouskonnon aikaan ei ole paluuta. On löydettävä keskitie, josta itse asiassa on jo kokemusta.

Suomen ensimmäinen hallitusmuoto vuodelta 1919 ei määritellyt valtiolle mitään uskonnollista tunnustusta.

Kaikki kansalaiset olivat keskenään yhdenvertaisia, mistä osoituksena on muun muassa juutalaisten ja muslimien rooli talvi- ja jatkosodissa. Silti valtio käytännössä rakensi luterilaisuuden perustalle.

ONKO SUVAITSEVA luterilaisuus edelleen se tie, jota myöten yhteiskuntaa tulee kehittää? Jos on, Suomessa on lakattava pelkäämästä uskontoa.

Viime vuosikymmeninä on vahvistunut negatiivisen uskonnonvapauden trendi.

Negatiivinen uskonnonvapaus eli oikeus kieltäytyä uskonnon harjoittamisesta tulee taata, mutta se ei voi tarkoittaa Jumala- ja Jeesus-sanojen poistamista eikä

korvaavien tilaisuuksien järjestämistä kaikkialle, missä J-sanoja saattaa vilahtaa.

Kun kulttuurin syväluterilainen luonne tunnustetaan, näihin sanoihin voidaan suhtautua luontevasti ja vapaasti.

Uskonnon kohtaaminen ja sen tunteminen ei ole uskovaiseksi pakottamista.

Luontevampi uskonnosuhde realisoisi myös uskontokuvaa, jota julkisuudessa dominoivat ääri-mielipiteet ja irtiotot. Luterilaiset arvot ovat maltillisia, kuten Kirkon tutkimuskeskuksen tuottama *Osallistuva luterilaisuus* -tutkimus osoittaa. Kulloisenkin kiistakysymyksen, esimerkiksi avioliitto-keskustelun, ei tule antaa peittävä kokonaiskuvaa.

Olemme historiamme tuotteita eikä historiaa voi kieltää. Moniko edes haluaisi eroon yhteiskuntaetiikan piirteistä, joita presidentti luetteli?

Satavuotiaan Suomen olisi aika kantaa ylöspäin sitä uskonnollista perintöä, jonka hedelmiä niin mielellämme nautimme.

Kirjoittaja on tutkija ja dosentti Helsingin yliopistossa.